malt jaolt tolleaegse linnamüüri materjalist; botaanika-instituut auditooriumi, raamatukogu, herbaariumide ja taimefüsioloogia-laboratooriumiga, külmhoone, käpaliste maja, kaktuste maja, bioloogiline, arstirohtude-, süstemaatika-, Kaukasuse, Siberi, Jaapani, Hiina ja Alpi osakond, viimane keskaegse püssirohu-torni kohal oleva kaeluskõrgendiku keskel asuvas häilus. Toomi poolt tulev maa-alune voolus joodab aias asuvat tiigikest, mis XIX aastasaja algusel lahutati liigsilma abil Emajõest; vt. ptk. Taimestik ja Veed). Botaanika-aia vastas, Laia ja Magasini t. nurgal, asub linna võimlemismaja (ümber ehitatud XIX aastasaja lõpul kroonu vara-aidast, mis omakorda ehitatud Püha Vaimu Hospidalikiriku asemele). Laial t. asub veel teine ülikooli päralt olev maja (8; foneetikalaboratoorium, eksperimentaalse psühholoogia ja pedagoogika laboratoorium, kunstiajaloo kabinett, rakendusmehaanika kabinett, põllumajandusline riistade ja masinate kabinett, ehitusõpetuse kabinett, kultuurtehnika- ja geodeesiakabinett), millest veidi edasi paremale poole keerates kumerat (keskaegse linnamüüri koht!) Kloostri tänavat kaudu pääseb Botaanika-aia (end. Kroonuaia) tänavale (Laia ja Botaanika-aia t. vahel oli keskajal kaks tiiki — n. n. „Piiskopi" ja „Pikk tiik") ning Jakobi t. ristmele (millest ligi 25 m loode poole asus keskajal Jakobi torn, värav, eelmainitud tiike jootev Jakobi allikas ning seda kaitsev eelkindlustus). Edasi võib kaht teed valida: a) Jakobi t. kaudu ürgoru veeru mööda üles oru pervel asuva Tähtvere pargi (vt. ptk. Taimestik!) alguseni (millest vasakul, Jakobi t. nr. 39, Mühlen'i aias on üliselged põimjaskihilise vana punaliivakivi profiilid, vt. ptk. Pinnaehitus!) ja punasest telliskivist katoliku kirikuni (vt. ptk. Kirikud, palvemajad, surnuaiad!) ning Katoliku t. alla vallikraavi (vt. ptk. Pinnaehitus!) või b) otse Botaanika-aia t. edasi liikuda Katoliku t. otsani (kus asub metsastunud kausshäil — varem kruusa- ja liiva-auk, vt. ptk. Pinnaehitus!). Ühine tee jätkub vallikraavi mööda Kassitoomi (paremal) ja murutõnise-välja (vasakul, ülal Toomi kiriku varemed vt. linna kaart, 20) vahelt patoloogia-instituudini (27, patoloogia-instituut, operatiivse kirurgia kabinett, füsioloogia-instituut, füsioloogilise keemia laboratorium), Riigi Keskarhiivi majani (32, endine üliõpilaste ühiselumaja, kasarmutaoline punasest telliskivist nurgik, Riigi Keskarhiiv, meteoroloogia-observatoorium — avatud äripäeviti $^1/_2 9 - ^1/_2 3$, üliõpilaskonna asutused) ning sellest otse idas, keset vallikraavi asetseva puistuni, kus leidub „rahvaste mälestussammas" (püstitatud Vene keisri Aleksander I poolt 1806. a. sinna alla maetud inimeste luudele, mis leiti 1804.—1809. a. ehitatava ülikooli peahoone asemelt. Mälestusmärgi neljal küljel eesti-, ladina-, saksa- ja venekeelsed pealkirjad). Toomile tõustes on Aleksandri silla (ehitatud 1913. a. Vene keisri-suguvõsa kolmesaja-aastase juubeli puhul keiser Aleksander I-sele — „Alexandro primo 1613—1913"; 1844. kuni 1913. a. oli siinkohal „Kuradisild", mille tõttu ka tänapäeval teda sedamoodi nimetatakse; keskajal asusid siinkohal Toomi väravad, kust

Tartumaa, lk. 688